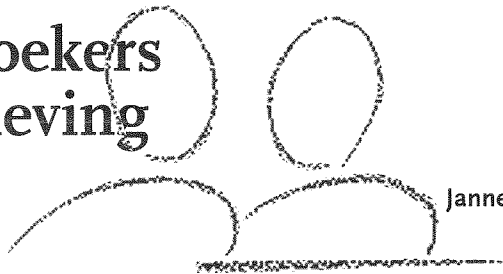

Dialogo tussen onderzoekers en samenleving

Janne Kuil

Vereniging tot Bescherming van Dieren, Postbus 85980, 2508 CR Den Haag, janne.kuil@dierenbescherming.nl

In dit stuk wil ik u een idee geven van een communicatieproces in de samenleving over het moreel problematische onderwerp van dierproeven. De tekst is een weergave van een voordracht die ik heb gehouden tijdens het NVP-BCLAS symposium in 2003.

Geschiedenis van *Dialogo*

In het begin van de tachtiger jaren van de vorige eeuw werd het publiek geconfronteerd met schokkende beelden en berichten over het gebruik van dieren in medisch onderzoek. Deels kwam dit door acties van het Nederlandse Dierenbevrijdingsfront, maar ook 'ontwaakten' al oudere dierenbeschermingsorganisaties uit hun sluimerende bestaan. Enkele van deze dierenbeschermers zochten contact met het onderzoeksveld, waarvan slechts een paar bereid waren de uitdaging van een discussie aan te gaan.

Rond 1979 waren de relaties tussen beide 'kampen' dusdanig dat vertegenwoordigers ervan plus een aantal mensen vanuit de overheid besloten een platform op te richten dat de naam *Dialogo* meekreeg. Gedurende de eerste jaren van haar bestaan

waren de discussies levendig en leerzaam en langzaam maar zeker groeide het vertrouwen in elkaar. Uit het onderzoeksveld zelf waren helaas maar weinigen bereid tot de dialoog. Doordat men elkaar regelmatig bij diverse gelegenheden sprak verwaterde in de loop van de jaren de activiteiten van het platform. Het grootste deel van de jaren negentig was *Dialogo* niet actief.

In 2002 echter besloten een aantal mensen uit de proefdierkundige wereld, het bedrijfsleven en de Dierenbescherming *Dialogo* nieuw leven in te blazen. Sinds die tijd zijn zij een aantal keren bij elkaar geweest om te discussiëren over o.a. het EU-witboek over chemicaliën, dierproeven in de farmaceutische industrie en communicatie met en informatie aan het publiek.

Waarom de dialoog?

Dierproeven worden beschouwd als een feit, een realiteit waarmee we moeten leven of we het nu willen of niet. Het is een onderwerp van zorg, zowel voor de mensen die direct met de dieren te maken hebben als voor hen die er indirect mee worden geconfronteerd, zoals ikzelf. Maar het is in feite ook een probleem, of zou het moeten zijn, van andere groepen in de samenleving, zoals bijvoorbeeld patiëntenorganisaties. In Nederland worden dierproeven beschouwd als een 'noodzakelijk kwaad', dat zo snel mogelijk terug gedrongen dient te worden mede door de ontwikkeling van alternatieve onderzoeksmethoden.

Dit streven is in onze wetgeving – de Wet op de dierproeven – verankerd. Een belangrijke wijziging van de Wet in 1996 is de erkenning van de intrinsieke waarde van het individuele dier. De wet dient bescherming aan proefdieren te bieden en is niet bedoeld als een vrijbrief voor de onderzoeker om met de dieren te doen wat hem goeddunkt. Ook in het onderwijs is deze verandering in houding ten aanzien van het gebruik van dieren terug te vinden. Dierproeven zijn een problematische activiteit waarvoor de onderzoeker zich dient te verantwoorden. Ethiek is dan ook een structurele en waardevolle aanvulling in vele curricula geworden.

Binnen het wetenschappelijke onderzoeksveld zelf bestaat een (groeïende?) bereidheid om

erkenning van de
intrinsieke waarde van
het individuele dier

methoden zonder het gebruik van dieren serieus te overwegen. Althans, zo blijkt als men er expliciet naar vraagt. In de alledaagse praktijk is het niet echt een prioriteit.

In het spectrum van de 'stakeholders' is één groep nog niet genoemd en dat is in feite het grotere publiek. Zij zijn vandaag het middelpunt van onze aandacht en zorg. Hoe kunnen wij het publiek informeren over dierproeven? Hoe komen wij te weten hoe men hierover denkt -als men er al een mening over heeft- en hoe betrekken wij hen vervolgens bij de discussies?

Het publiek

Welke methoden zouden we kunnen gebruiken om het publiek te informeren over, 'scholen in' en betrekken bij het onderwerp? Uiteraard zijn er diverse wegen die al door een meerderheid van ons in meer of mindere mate worden bewandeld. We delen folders en informatiepakketten uit aan scholen en tijdens campagnes. Sommigen nodigen het publiek uit voor een rondgang in het laboratorium, dit bijvoorbeeld op verzoek van geïnteresseerde scholieren, lokale bewoners of gedurende open dagen van

universiteiten. Maar deze openheid is niet in alle laboratoria algemeen geaccepteerd of vanzelfsprekend. Soms wordt dit zelfs als onverstandig, gevaarlijk of gewoonweg 'dom' beschouwd. Een andere manier om het publiek bij deze problematiek te betrekking is via de dialoog.

Als lid van Dialoog, maar ook als vertegenwoordiger van een dierenbeschermingsorganisatie, ben ik ervan overtuigd dat een dialoog de brug kan vormen tussen het brede wetenschappelijke dierproevenveld en het algemene publiek.

Wat is een dialoog?

De eenvoudigste manier om dit na te gaan is om de term op te zoeken in een woordenboek, bijvoorbeeld de Van Dale. Deze stelt: een dialoog is '[...] een tweespraak, een samenspraak, [...] een gesprek, overleg tussen partijen, groeperingen e.d.' Kortom, een discussie of een uitwisseling van gedachten, meningen, zienswijzen en ideeën. Maar het is meer dan dat en deelnemers aan Dialoog zijn dan ook gebonden aan een aantal spelregels.

Spelregels

Respect: zonder een wederzijds respect is een dialoog gedoemd te mislukken. Ondanks de verschillen in meningen en perspectieven dient men de ander op gelijk niveau te accepteren, met de verplichting om met elkaar een oprechte discussie te voeren zonder gebruik te maken van drogredeningen.

Vertrouwen: men moet erop kunnen vertrouwen dat men niet op een later/ander tijdstip wordt geconfronteerd met wat men in vertrouwen heeft gezegd.

Betrokkenheid: deelnemers in een dialoog dienen de onderwerpen te beschouwen als problematisch, relevant en belangrijk. Zij moeten geïnteresseerd zijn in en zich willen inzetten voor (het oplossen van) de problematiek.

Hoop: deelnemers dienen de dialoog te zien als een manier om situaties te veranderen, te verbeteren. Men dient het als mogelijkheid te zien om zowel het wetenschappelijk onderzoek zelf als de ontwikkeling van alternatieve methoden -zonder het gebruik van dieren- te bevorderen en de condities waarin dieren gebruikt, gehuisvest en verzorgd

Dialoog: wenselijk en noodzakelijk?

Ja, sinds ca. 1880 heeft de samenleving er voortdurend op aangedrongen om met betrekking tot dierproeven enige vorm van wetgeving op te stellen om daarmee de proefdieren een betere bescherming te bieden. De Wet op de dierproeven – ingegaan in 1977 – is daarvan het resultaat. In 1981 publiceerde het toenmalige Ministerie van CRM haar beleid ten aanzien van de bescherming van proefdieren. In deze nota (1) werd gesteld dat allereerst de bescherming gebaseerd zou moeten zijn op de erkenning van de intrinsieke waarde van het individuele dier. Ten tweede zouden zowel dierenbeschermingsorganisaties, onderzoeksgroepen als ministeries betrokken bij dierproeven gezamenlijk verbeteringen moeten bediscussiëren. Dit resulteerde in 1986 in het instellen van het Platform Alternatieven voor Dierproeven (PAD), waarin onderzoekers uit de academische wereld en de industrie, de overheid en dierenbeschermingsorganisaties zouden samenwerken aan de implementatie van de drie V's van Russell en Burch: *vervangning, vermindering en verfijning*.

Dierproeven gaan echter de gehele samenleving aan, immers zij worden uitgevoerd ten bate van die

samenleving. Een toename in medische kennis over ziekten kan leiden tot de ontwikkeling van medicijnen en therapieën. Ook zijn diertesten van belang voor de veiligheid van allerlei producten die we dagelijks gebruiken. Zo wordt ons (het publiek) althans verteld. Maar is dat ook zo? Immers, het publiek kan dat (tot op heden) niet beoordelen.

Wie zijn dan naast de eerder genoemde partijen de 'stakeholders' in deze materie volgens mij?

De media laat ik bewust buiten beschouwing, omdat zij geen stakeholder als zodanig zijn, maar wel een belangrijke rol spelen in het informeren van het publiek en het (mogelijk) faciliteren van de dialoog.

Dialoog en de doeleinden

Doel is aan het publiek te laten zien dat een dialoog mogelijk is en een manier kan zijn om de problematiek te verhelderen. De dialoog kan er eveneens aan bijdragen dat discussies (en/of activiteiten) van (radicale) groepen niet uit de hand lopen en mogelijk in geweld eindigen. Een en ander kan door:

- + hoofdthema's te verhelderen met behoud van verschil in perspectief en meningen;
- + te benadrukken dat we allemaal, tot op zekere hoogte, dezelfde belangen en standpunten delen, namelijk een effectieve en efficiënte gezondheidszorg voor iedereen en een leefbaar milieu voor mens en dier, gebaseerd op valide wetenschappelijke methoden;
- + aanvaarden dat we ook verschillen in standpunten, meningen, perspectief en belangen hebben en dat dit niet een obstakel voor een dialoog hoeft te zijn;
- + te laten zien dat we serieuze en respectvolle discussies kunnen voeren met valide argumenten in plaats van retoriek;
- + samen te werken daar waar overeenkomsten zijn om bepaalde situaties te verbeteren.

Als we het er over eens zijn dat een dialoog belangrijk is en we bereid zijn ons aan de spelregels van een dialoog, zoals eerder genoemd, te houden dan zouden we ook het publiek moeten vertrouwen in hoe zij omgaan en oordelen over de informatie die zij ontvangen.

Tenslotte

Een groep als Dialoog lijkt uniek te zijn voor Nederland. Echter, in Engeland bestaat een vergelijkbaar forum, namelijk de *Boyd Group*. Om na te gaan in hoeverre het onderwerp dialoog in samenhang met dierproeven eveneens buiten Nederland bediscussieerd werd heb ik slechts een kwartiertje gezocht op het internet. Tot mijn grote verbazing kreeg ik er ongeveer 700 van over de hele wereld: Japan, India, de Verenigde Staten, enz.! Mijn zoektocht was zeker niet uitputtend. Ik wilde vooral zien of dit onderwerp leeft. En dat doet het. Ik hoop dat Dialoog navolging zal krijgen in andere landen.

Stakeholders

naast

- onderzoekers in academische instellingen en bedrijven
- dierenbeschermende organisaties
- overheid

ook

- patiënten en patiëntenorganisaties
- medische fondsenwervende organisaties
- dierenartsen
- verpleegkundigen en (dier)verzorgers

en dus ook

- het algemene publiek.

Literatuur

Wallis de Vries G.C. (1981) *Rijksoverheid en Dierenbescherming*. Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk